

van dieren, planten en gesteenten, die toch onderling nauw in betrekking staan en één maatschappij vormen.
In 't schoone is de natuur onuitputtelijk."

En nu onze tuin, hier in Maastricht. Heeft Dokter De Wever daar ooit bemoeienis mee gehad? Om hier volmondig ja op te kunnen zeggen lees ik u weer een citaat voor uit het Natuurhistorisch Maandblad, van 1917, van de hand van De Wever, getiteld: Een kijkje in den museumtuin:

"Met de Orchideeën ziet 't er, ronduit gezegd, niet best uit; de meeste kalkminnende soorten zijn dit jaar niet opgekomen. *Hermidium monorchis* is echter nu nog in vollen bloei. Of we hier te doen hebben met dezelfde onbekende oorzaak, waardoor ook in andere botanische tuinen deze plantenfamilie steeds te gronde gaat, of wel dat er dit jaar vele bevroren zijn, of misschien een poos onder den grond werkeloos blijven? We willen maar weer eens afwachten.

Maar wat vreemd aandoet, is dat juist zeer moeilijk te kweken soorten als *Epipactis palustris* hier zoo fleurig groeit en nu vol zaaddoozen zit. Ook andere Moerasorchideeën, zoals *Orchis maculata* en *O. Traunsteineri*, staan er dus goed voor."

Toen Dokter De Wever in 1947 stierf had hij als trouw lid van het Natuurhistorisch Genootschap zijn uitgebreide bibliotheek reeds aan ons museum vermaakt. Zijn huis moest worden afgebroken ten behoeve van het verkeer. Een deel van de planten uit zijn tuin werd overgebracht naar de botanische tuin van Terwinselen. Een ander deel kwam hier in Maastricht terecht, in dat gedeelte van de tuin waar nu de nieuwe vleugel verzezen is.

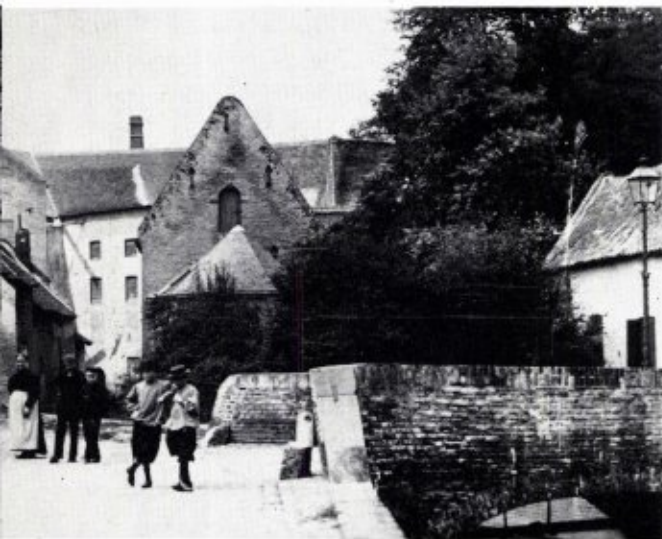
Lange jaren heeft op het hek van deze voortuin een stenen bord gehangen waarin de naam van De Wever gebeiteld stond. Dat bord is spoorloos verdwenen evenals de meeste planten: ook deze schepselen zijn immers sterfelijk. Het karakter van de tuin is ook gewijzigd: de nadruk ligt niet meer op zeldzaamheden en systematische indelingen, zoals in de tijd van Dokter De Wever, maar op de plantengemeenschappen met hun voornaamste vertegenwoordigers. En daarmee komt de moderne botanische tuin tegemoet aan de vurige wensen die wij ten aanzien van het voortgezet onderwijs in de biologie koesteren.

HET GRAUWZUSTERSKLOOSTER TE MAASTRICHT

door Prof. Dr. J.J.M. Timmers

Het klooster der Grauwzusters te Maastricht, genaamd St. -Elisabethsdal, werd in het leven geroepen in 1673 en wel nadat drie jaar tevoren de zusters van het klooster Calvariëenberg zich verenigd hadden met die van St.-Annadal. Dit had tot gevolg dat zij de strenge clausuur¹⁾ aannamen en daardoor niet meer

ter beschikking stonden voor het verplegen van zieken. De stedelijk magistratuur had daarop een beroep gedaan op de Grauwzusters van het klooster te Hasselt. Die hadden immers al eerder, tijdens de pestepidemie van 1664, de helpende hand geboden, waarna zij weer naar hun eigen klooster waren teruggekeerd. Toen evenwel het Maastrichtse stadsbestuur het Hasseltse klooster verzocht een succursaal²⁾ te Maastricht te stichten, gingen de Grauwzusters daar niet op in. De pest brak in 1672 opnieuw in

Afb. 1 — Gezicht op de kapel van het voormalige Grauwzustersklooster te Maastricht. Toen deze foto tegen het einde van de vorige eeuw werd vervaardigd was de Jekerarm nog niet overkluisd, hetgeen blijkt uit het brugje op de voorgrond. Ook de verdere omgeving is sindsdien grondig veranderd.

hevige mate uit en mede door het ontbreken van behoorlijke verpleging maakte zij talloze slachtoffers. Intussen was Maastricht ingenomen door de Franse legers van Lodewijk XIV. De stad verzocht in 1673 de bemiddeling van de koning, die onmiddellijk verordende dat binnen Maastricht een klooster der Grauwzusters moest worden gesticht.

De Grauwzusters waren leden der reguliere Derde Orde³⁾ van St.-Franciscus en zij beschouwden de H. Elisabeth van Thuringen als hun stichteres. Deze heilige (1207-1231) was op jeugdige leeftijd weduwe geworden en zij wijdde de rest van haar leven aan het verplegen en verzorgen van zieken en ongelukkigen. Dat werd ook het ideaal der Grauwzusters. In die dagen, met hun talloze epidemieën en hun gebrek aan hygiëne en medische kennis, was dit waarlijk geen lichte opgave. Heden ten dage kent

België nog talrijke kloosters van de Grauwzusters. In Nederland bestaan zij niet meer.

Het stadsbestuur liet er geen gras over groeien. Op 9 november van hetzelfde jaar 1673 werd voor de som van 7400 gulden van de licentiaat⁴⁾ Hiëronymus Stas een huis aangekocht. Het was gelegen aan de Jeker, nabij de Wijermolens kort aan de stadswal. Met het Hasseltse klooster kwam een uitvoerige overeenkomst tot stand. De hoogschouten, burgemeesters, schepenen en gezworen raden der stad Maastricht verklaarden daarbij dat de droevige experiëntie der laatste jaren hun heeft geleerd hoe noodzakelijk het is dat bij pestilentieën en besmettelijke ziekten "dienst ende bystand van eerlycke ende des (daarvan) verstands hebbende persoonen" zijn, en dat zij zich daarom gewend hebben tot de "Grouwsusters residerende in de Stadt van Hasselt". Het convent zal uit zestien zusters dienen te bestaan, of zoveel meer als de omstandigheden noodzakelijk maken. Zij zullen naar Maastricht komen om "aldaer te planten eene vaste wooninge" en om daar "de siecken zonder distinctie van contagieuse⁵⁾ oft andere sieckte" te verplegen. Het huis Stas "sal vry wesen van logeringe van soldaten" (inkwartiering) en bovendien zal het, evenals de overige vrouwenkloosters in de stad, vrijdom van belasting genieten. Opdat het huis bij het uitbreken van pestziekten geen besmetting zal oplopen zal gezorgd worden voor een "pesthuys met meubels, kost, dranck ende brandt, om die arme vrouwspersonen met de pest besmet zynde aldaer bij te staen". Er zal een apotheker worden aangewezen waar de zusters op stadskosten de benodigde medicamenten kunnen afhalen. Voorts zullen zij ook andere zieken dienen bij te staan, met uitzondering evenwel van "deghene die bevangen syn met melaetsheyd oft Spaense pocken".

Ook werden de vergoedingen vastgesteld die de zusters van hun patiënten mochten eisen. Dat waren voor een volledig etmaal, dag en nacht, vijf stuivers

Afb. 2 — Gezicht op het huis Stas en, meer naar rechts, de zijmuur van de kapel. Ook deze opname dateert van voor de overkluizing van de Jeker.

Maastrichter koers, benevens "den kost ende dranck". Zouden op de duur de inkomsten van het klooster groeien dan zal men met drie stuivers genoeg dienen te nemen, een en ander in overleg met de Raad. Genoemde prijzen gelden voor mensen die het betalen kunnen. Minvermogenden hoeven slechts zoveel te betalen als zij kunnen missen. De armen dienen te worden geholpen "om Godtswille", pro Deo, zouden wij zeggen. Ook zullen zij de lichamen van gestorven vrouwspersonen mogen verzorgen tegen betaling van één gulden plus de kleren van de overledene, "uitgenomen silver oft goud". In geval van besmettelijke ziekten mag het tarief verdubbeld worden, ook voor het verzorgen van de overledenen.

De zusters krijgen bovendien van stadswege vierhonderd gulden om zich te voorzien van meubelen, huisraad "ende andere onvermydelycke behoeftens". Verder ontvangen zij per jaar "vier karren koolen oft viertig guldens", benevens tweehonderd

"mutsaerden" (takkenbossen) of zestien gulden, en "een cruyck smouts voor hun licht" of de tegenwaarde daarvan in geld. Bovendien krijgen zij elke week namens de Raad, uit handen van de Peymeester (de man van de stedelijke financiën) een pattacon (zilveren munt van achtenveertig stuivers). Dit laatste echter zolang totdat genoemd college anders zou besluiten.

Zouden de zusters last ondervinden bij het uitoefenen van hun werk en mocht hun "eenige oneer, onbetamelyckheyd oft scandael" worden aangedaan "oft voorgeleyd in woorden oft wercken", dan mogen zij met goedvinden van de geestelijke en wereldlijke overheden het betrokken huis verlaten en de verzorging van de daar wonende zieken stopzetten.

Deze besluiten, waaruit overduidelijk blijkt welk een prijs de stedelijke magistraat op de komst der Grauwzusters stelde, dateren van 25 januari 1674. Zij werden op 6 juli van datzelfde jaar goedgekeurd door Lodewijk XIV en op 6 oktober eveneens door de prins-bisschop van Luik.

Het huis Stas bleek al gauw te klein te zijn voor het convent, zodat door het stadsbestuur twee aangrenzende huizen werden bijgekocht. Deze uitbreiding was te meer noodzakelijk waar de zusters zich ook gingen wijden aan de verzorging van krankzinnigen, die in het huis zelf werden opgenomen.

Met de Vrede van Nijmegen in 1678 verdween het Franse regime uit Maastricht om plaats te maken voor dat van de Staten Generaal. Ook deze laatste sanctioneerden de overeenkomst van de stedelijke magistraat met de Grauwzusters, zodat dezen hun werk ongehinderd konden blijven voortzetten. Het feit dat in 1705 de nog bestaande kapel tot stand kwam wijst er wel op dat het kloostertje enige bescheiden bloei kende, immers deze uitbreiding werd gefinancierd met gelden van de communiteit, aangevuld door particuliere giften.

Was het ontstaan van het klooster in eerste instantie

te danken aan een Franse koning, het waren de Franse sansculotten die zijn einde inluiden. Dit einde kwam in 1796. In de Belgische steden mochten de kloosters der Grauwzusters, gezien de noodzakelijk geachte werkzaamheden, blijven bestaan. Niet echter in Maastricht. Toch was ook dit convent, bij decreet van de Centrale Administratie van het Département de la Meuse Inférieure, de dato 3 frimaire an V, aanvankelijk van de opheffing vrijgesteld, maar al tien dagen later werd, waarom is niet te achterhalen, dit besluit ingetrokken en deelden de Grauwzusters het lot van de bewoners der overige Maastrichtse kloosters. In het jaar 1827 waren nog drie vroegere Maastrichtse Grauwzusters in leven, de voormalige priorin Catherina Spiertz en de zusters Maria Anna Narens en Maria Ida Nicolaas. Dit is het laatste dat wij vernemen van een bescheiden instelling die meer dan een eeuw lang, ten behoeve van de noodlijdende medemens, haar weldadige werk had uitgevoerd.

Na de opheffing van het klooster fungeerde het gebouw nog enige tijd als krankzinnigengesticht. In 1821 kwam het, door ruil tegen het daarna afgebroken St.-Servaasgasthuis aan het Vrijthof, in bezit van het Burgerlijk Armbestuur. De krankzinnigen verhuisden in 1847 naar het voormalige klooster Calvariëenberg. Het Grauwzusterklooster kwam leeg te staan tot 1854, waarna het vijf jaar lang diende tot onderkomen voor oude gebrekkige vrouwen. Die werden, tot 1881, opgevolgd door ouder- en dakloze jongens. Dit gesticht van de H. Vincentius à Paulo stond onder leiding van de Broeders van de Onbevleete Ontvangenis. Het werd in het genoemde jaar 1881 overgebracht naar een voor dit doel gesticht gebouw aan de St.-Pieterstraat, dat een aantal jaren geleden heeft moeten plaats maken voor het bejaardentehuis Molenhof. Gedurende de laatste decennia van de 19de eeuw waren in het voormalige Grauwzustersklooster woningen ingericht voor personen die in dienst stonden van de gemeente. De kapel

Afb. 3 – Gezicht op, rechts, het huis Stas en, links, het pand met het lessenaarsdak. Deze opname dateert van kort na 1912. Het gebouw is blijkbaar al als Natuurhistorisch Museum in gebruik, maar de aanleg van de tuin is nog in een prille fase. De op afb. 2 zichtbare aanbouw tegen de zijkant van het huis Stas is verdwenen, maar de ingrijpende restauratie moet nog komen.

fungeerde als atelier, o.a. van de kunstschilder Henri Goovaerts.

Middelertwijl verviel het complex hoe langer hoe meer en tevens werden er allerlei veranderingen en verbouwingen uitgevoerd die veelal gelijk stonden aan verminkingen.

Het gebouw lag oorspronkelijk aan de Jeker, die zich vlak ten westen in twee takken splitst. De meest zuidelijke stroomde langs de zijkant van de kapel en vervolgde dan zijn weg, via de Grote en de Kleine Looiersstraat, in de richting van de Maas. In 1897 werd deze waterloop overkluisd, waardoor het meest schilderachtige deel van Maastricht, en ook de omgeving van het Grauwzusterklooster, veel van zijn oorspronkelijke charme verloor.

Het duurde tot het jaar 1919 vooraleer met de hoognodige restauratie van dit laatste een aanvang werd

gemaakt. Die was mede nodig geworden omdat het oude kloostertje enkele jaren tevoren door het stadsbestuur bestemd was als onderkomen voor het Natuurhistorisch Museum.

Veel later aangebouwde delen, waardeloos en versleten, werden gesloopt. Hetgeen resteerde werd grondig vernieuwd. Dit maakt het in onderdelen moeilijk de originele toestand te onderscheiden achter de fantasie van de vroeg 20ste-eeuwse restaurateur. Wat er ook van zij, wanneer men foto's bekijkt die de toestand van vóór 1917 weergeven, en als men die met de huidige toestand vergelijkt, dan begrijpt men dat het een redding "in extremis" betrof en dat hier en daar de fantasie wel te hulp geroepen móést worden. Men zou het heden ten dage zeker anders hebben gedaan, maar laten wij niettemin blij zijn dat het gebouw toen althans gered werd.

De plattegrond is uiterst verward en grillig, hetgeen zijn oorzaak vindt in de - oorspronkelijke - ligging langs de oever van de Jeker en in het feit dat het oudste gedeelte uit drie aan elkaar gevoegde particuliere huizen bestaat. Men kan de loop van de overkluisde Jekerarm nog min of meer volgen als men let op de zuidgevel van het huis Stas en de lange zijde van de kapel. Vlak erbij, in de Heksenhoek⁶⁾, lagen twee waterradmolens, vooreerst de zgn. molen van Dolk die vervangen is door het Conservatorium, en vervolgens, aangebouwd tegen de stadszijde van de waterpoort de Reek, een tweede die thans in gewijzigde vormen vernieuwd is. In oudere bronnen, zie ook boven, wordt meestal gesproken van de Wijermolens.

Het interessantste gedeelte van het eigenlijke kloostercomplex is ongetwijfeld het huis Stas. Het is een rechthoekig gebouw met een verdieping en aan de korte zijden is het voorzien van topgevels met in- en uitgezwentke dekstukken in mergel. De muren zijn opgetrokken in zgn. speklagen, afwisselend mergel

en baksteen. De kruis- en tweelichtvensters⁷⁾ zijn bij de restauratie vrijwel geheel vernieuwd. Dit gedeelte dateert uit de eerste helft van de 17de eeuw. Van dit type zijn in Maastricht vrij weinig huizen gespaard gebleven. Voorbeelden zijn het huis de Ridder in de Ridderstraat en de voorgevel van Lenculenstraat 34.

Schuin tegen het huis Stas aangebouwd is een jonger gedeelte. Het is een der beide later aangekochte panden. De hoogte is nagenoeg gelijk aan die van het huis Stas. Het had oorspronkelijk aan de zuidzijde, daar waar nu de twee panden bij elkaar aansluiten, een open plaats die naderhand werd overbouwd. Vermoedelijk is toen eerst het vreemd aan-

Hoofdingang met nieuwbouw-gedeelte, zomer 1977.

gelegde lessenaarsdak ontstaan. Het loopt naar het westen toe af en wordt door twee halve topgevels ingesloten. Van welke zijde ook bekeken is deze oplossing weinig gelukkig te noemen. Op de begane grond zijn normale hardstenen kruisvensters, op de verdieping tweelichtramen. De begane grond heeft aan de zuidzijde een vernieuwd rondboogpoortje. In tegenstelling tot het hogere gedeelte bestaat het muurwerk hier uit speklagen. Dit kan deel hebben uitgemaakt van de afsluiting der voormalige open plaats. Waar hier alles na 1912 grondig is vernieuwd valt er niets met zekerheid te zeggen.

Het aan de oostzijde aanpalende gedeelte, het derde pand, bestaat uit een ouder, vrij smal perceel, iets minder diep dan het vorige. Slechts aan de zuidzijde herinnert het met zijn speklagen aan de bouwwijze van het huis Stas. Het hardstenen kruisvenster van de begane grond werd vermoedelijk later, wellicht in de 18de eeuw aangebracht. Het aan de oostzijde bij dit bouwdeel aansluitend gedeelte is jonger en het vertoont geen bijzondere stijlkenmerken. Het is waarschijnlijk in de late 18de of eer nog in de eerste helft van de 19de eeuw ontstaan.

Datzelfde geldt o.i. ook voor het huidige poortgebouw, gelegen tussen het laatstgenoemde perceel en de westelijke aanbouw van de kapel. Dit ondanks het feit dat de sluitsteen van de ingangspoort het jaartal 1705 draagt. Wij weten dat de kapel uit dat jaar dateert. In de noordmuur hiervan, in de travee die bij de poort aansluit, is een dichtgemetselde ingang te zien. De twee zijposten zijn van hardsteen, de bovendorpel ontbreekt en het hoger gelegen muurdeel is kennelijk vernieuwd. Uiteraard was dit de toegang tot de kapel voor buitenstaanders en bezoekers. Hierop duidde tot voor kort een inwendig naast deze deur aangebrachte stenen wijwaterbak. Dit was een historisch getuigenis, dat men, jammer genoeg, heeft menen te moeten verwijderen. Bovendien was dit het enige relict van de oorspronkelijke inrichting. Onze mening is nu, dat de sluit-

steen van de huidige poort afkomstig is van deze ingang. Daarbij zal de thans boven die sluitsteen aangebrachte nis oorspronkelijk boven de zijingang hebben gestaan, waarschijnlijk plaats biedend aan een beeldje van St.-Elisabeth. Te bewijzen valt dit, bij gebrek aan oude afbeeldingen, uiteraard niet, maar de waarschijnlijkheid is niettemin groot. De thans bestaande poort kan zeker niet uit 1705 dateren.

De kapel tenslotte is een uiterst simpel bouwwerkje. De lengte bedraagt 13.60 m, de breedte 5.70. Van de oorspronkelijke inrichting en aankleding is niets bekend en het laatste spoor daarvan verdween met het zojuist vermelde wijwaterbakje. Het altaar heeft ongetwijfeld voor de oostelijke sluitwand gestaan. Daarachter bevindt zich een absisvormige jongere uitbouw die door een deuropening vanuit de kapel bereikbaar is. Dit is uiteraard niet het koor, maar waarschijnlijk de sacristie. Zij lijkt uit de 19de eeuw te dateren.

Aan de zuidzijde van het schip zijn de vijf door segmentbogen bekroonde vensters om de andere dichtgemetseld, zodat er nog slechts twee open zijn. Met uitzondering van het meest westelijke zijn zij met mergel omblokt. De vier vensters aan de noordzijde zijn alle nog open. In de nis die thans boven de poort is aangebracht bevindt zich een beeldje, vermoedelijk een Grauwzuster voorstellende. Het is vervaardigd door de beeldhouwer Frans van de Laar (1853 - 1933), die ook een ruimte in het gebouw als atelier zou hebben benut.

Rest ons nog enkele woorden te wijden aan het schilderachtig als een brug over de noordelijke Jekerarm gebouwde woonhuis dat binnen de omheingsmuur van het kloosterdomein is gelegen, maar dat een uitgang heeft op de publieke weg. Het vermoeden ligt voor de hand dat het tot woning heeft gediend van een functionaris van het klooster, misschien de priester die de kapel bediende en als rector van het convent fungeerde. Het is een sierlijk en gaaf

stukje Maaslandse renaissance tussen twee trapgevels, met toepassing van hardsteen, mergel en baksteen. De deuromlijsting met het jaartal 1733 is van elders afkomstig. Het huis dateert van kort na het midden der 17de eeuw.

De jaren 1976 en 1977 betekenden voor het oude Grauwzusterklooster een verdere fase van uitbouw, nu ten voordele van het Natuurhistorisch Museum dat ruimere expositiemogelijkheden en collectie magazijnen nodig had. De nieuwe vleugel is gelegen evenwijdig aan de kapel, aan de overzijde van het straatje dat uitloopt op de ingangspoort. Reeds eerder was, aansluitend bij de ruimte westelijk van de kapel een conciërgewoning gebouwd, die later bestemd werd voor het onderbrengen van diverse diensten van het museum.

Het uitbreiden van een bestaand oud monument met nieuwe gedeelten blijft een hachelijke zaak waarover de meningen steeds uiteenlopen. Het zal aan hen die na ons komen voorbehouden zijn een al dan niet waarderend oordeel te vellen. Immers van-

daag de dag steekt het nieuwe deel nog fel af tegen de verstorven kleuren van hetgeen er al stond. Wij zijn getuige van deze groei, die een ingreep in het bestaande betekent en die door sommigen als de aantasting van een gaaf geheel zal worden ondervonden.

Laten wij de aangebouwde vleugel toewensen dat hij op zijn tijd en beurt iets van dezelfde intieme charme zal opvangen die thans eigen is aan het voormalige Maastrichtse Grauwzustersklooster.

- 1) STRENGE CLAUSUUR. Het streng kloosterlijk slot, hetgeen o.m. de zusters verbood het klooster en aanhorigheden te verlaten.
- 2) SUCCURSAAL. Hulpklooster
- 3) REGULIERE DERDE ORDE. Naast de kloosterorden van Franciscanen, Dominicanen, Carmelieten enz. (de eerste orde voor mannen, de tweede orde voor vrouwen), bestond er ook een derde orde voor leken, die in de geest van genoemde kloostergemeenschappen trachtten te leven. Besloten die dan toch tot een vorm van kloosterlijk leven, dat ontstond een regulier genootschap van Derde-ordelingen.
- 4) LICENTIAAT. Iemand die in een bepaald vak, meestal rechten, had gestudeerd, zonder het met een doctorstitel te bekronen. Dus ongeveer iets als de hedendaagse titel "doctorandus".
- 5) CONTAGIEUS. Besmettelijk.
- 6) HEKSENHOEK, in de Franse Tijd Rue des Sorcières geheten, heeft desondanks niets te maken met op bezems rijdende bejaarde dames. Immers in de 15de eeuw woonde in deze omgeving een familie HEX. Er is in die tijd sprake van een Hendrik Hex, en een Jan Hex, en de plaatselijke benaming varieert van Hexsruwe, 's-Heren Hexruwe en Hexenstraat tot Hexenhoek.
- 7) KRUISVENSTERS. Vensters die door een, in het Maasland meest stenen kruis in vieren worden verdeeld.
TWEELICHTVENSTERS. Vensters die door een horizontale afscheiding in tweeën worden verdeeld. Zij hebben meestal de halve breedte van een kruisvenster.

Vergroot Museum vanaf de tuinzijde, zomer 1977.

LITERATUUR

Von Geusau. Korte geschiedenis der kloosters in Maastricht.

De Grauwe Zusters of Zusters van de Hl. Elisabeth

In: Publications de la Société historique et archéologique dans le Limbourg, 31 (1849), 108-113, 130.

P.M.H. Doppler. Bijdragen tot de kerkelijke geschiedenis van Maastricht en Limburg. O.a. Grauwzusters of klooster St. Elisabethsdal, Maastricht. In: De Maasgouw, 37, (1915), 69-70.

Restauratie van het voormalig Grauwzustersklooster te Maastricht.

In: Bulletin van de Ned. Oudheidk. Bond, 2e serie, 1919, 190.

Het Grauwzustersklooster te Maastricht. Restauratieplannen.

In: De Bouwwereld, 18 (1919), 316.

V.d.B. Oude stadshoekjes. Maastricht: Het klooster der Grauwe Zusters. In: De Nedermaas, 6 (1928/29), 134-135.

Het voormalig Grauwzustersklooster St. Elisabethsdal, thans Natuurhistorisch Museum, Hexenstraat 14.

In: De monumenten van Geschiedenis en Kunst in de Provincie Limburg; eerste stuk: De Monumenten in de Gemeente Maastricht; tweede aflevering. 's-Gravenhage, 1930, blz. 211-214.

Thomas Lenaerts O.P. Gegevens over Maastrichtse kloosters. Medege-deeld en toegelicht door E.C.M. Batta. O.a. Klooster van de Grauwzusters.

In: De Maasgouw 60, (1940), 32.

Grauwzusters te Maastricht. St. Elisabethsdal.

In: Monasticon Batavum I (1941), 142; I supplement (1942), 110.

NATUURSTEEN IN MAASTRICHT

Bij het bouwen van huizen heeft men in de steden altijd te maken gehad met het probleem van het materiaal. Het ligt voor de hand dat men dit in de directe omgeving van de stad zoekt. Voor de oude stad Maastricht zou dat de mergelsteen moeten zijn geweest, die in de gangen van de Sint-Pietersberg kon worden gezaagd. Doolhoven met een lengte van 500 km zijn door de ontginningen van deze kalksteen in de heuvels van Zuid-Limburg ontstaan.

Als wij echter in het moderne Maastricht rondkijken valt het ons op dat er eigenlijk zo weinig oude huizen zijn die van deze steensoort gebouwd zijn. De oudere huizen bestaan bijna uitsluitend uit arduinstein, blauwe stoepsteen, die in de buurt van Namen gedolven wordt. Men moest er nog al wat moeite voor doen die zware steenblokken van zover hierheen te brengen.

Natuurlijk werd bij de bouw ook hout gebruikt. Dat groeide in de bossen van Zuid-Limburg, maar niet genoeg: het moest uit de Ardennen worden aangevoerd.

Men bedacht een mooie combinatie voor dit vervoer: van de gekapte boomstammen bouwde men vlotten; die wer-